

## آشنایی با چند نسخه خطی

**جواهر الاسمار** - نسخ نزدیک ۹۰۰ ، عنوان شنکرف ، وزیری ، از داستان

شب نخستین تا نیمه شب چهل و نهم .

کتاب داستان است و در هند تألیف شده است ، برای علاءالدین ابوالمظفر محمد شاه

سلطان شایده علاءالدین محمد بن علی غوری سیستانی (۵۹۹-۶۱۲)

آغاز : حمدیکه شهیاز بلند پرواز وهم در فضای علای آن پی کم ماند و ثنائی که شاهین تیز پر فکر در طیران هوایش بال و پر بر افشاند. پادشاهی را که طوطی زبان انسان در قفس دهان کام خویش به شکر شکر خویش میگرددند ... سبب ترجمه این کتاب چنین میگویی منور این انوار و مترجم این اسمار ... یعنی عماد بن محمد المغری ... که این بنده از عهد مهد ... روزگار عزیز را به طلب علم و اکتساب فضل صرف کردم ... و جد و پدر و برادر این بنده ... بدرگاه سلاطین ... شتافته اند ... پس بر مقتضای این سیاق و مبنای این قضیت بنده کمتر رفتن بر درهای مخلوق بگذاشت ... و همت را بیوسیدن خاک بارگاه ... سکندر ثانی ... گماشت و این جریده مترجمه را بر وجه خدمتی بجهت خزانه کتب حضرت خلافت نگاشت ... فصل ... (در اینجا میگویی که کتابهای مانند کلیله و سندباد و نوحه الریحان از هندوی بفارسی ترجمه شده و نپسندیدند) بنده کمتر نیز خواست ... دفتری از هندوی ترجمه کند ... بدین نیت دفاتر هندوان را نظر میکردم و حکایات و اسما را ایشان میدیدم دل ضعیف در هیچ کتابی قرار نمیگرفت ... دفتری یافتم که مطلعش رشک دفاتر اسما بود ... مشتمل بر هفتاد و دو قسانه از زبان طوسی اختراع نموده بودند ... القصه ... میخواست تا همان را به عبارت فارسی لباس دهد ... (در اینجا میگویی که از ترجمه یکسره قصه های هندی صرف نظر نموده و بعض قصه ها را ترجمه کرده است) و دیگر افسانه های غریب و بدیع و نوباوه و عجیب از کتب هندی و از مواضع دیگر جمع کرده اند و بیشتری از کلیله و دمنه هندی که آن را در ترجمه پاری نیاورده اند تحریر افتاد ... و مجموع این افسانه ها را از بزرگ و خرد و کوتاه پنجاه و ده تقریر افتاده و این ترجمه را **جواهر الاسمار** نام نهاد ... و از کلمات موحش و الفاظ منقلب احتراز افتاد و از پاری صرف هم اجتناب نموده شد ... (در اینجا از اختیار نامه یاد شده است) افتتاح کتاب از داستان سعید بازرگان و صاعد پسر او و ماه شکر عروس پسر او .

انجام : وطوسی آن جمله را میدید و در دل میزارید و مینالید و فرصتی نقض میجست و وقتی و حالی می طلبید تا روزی ناردن را تنها دریافت و غم دل پر درد را از اول تا آخر پیش نهاد (مجلس)

**جواهر النحوفی علم الاعراب :** عماد حسنی کسکری گیلی که برای شاگرد خود محمد کاظم پسر شمس محمد آملی ساخته و بخط خود در روز آدینه ۵ ج ۱۱۶۱۱ نوشته و باو در ۱۱۱۷ سفارش کرده که اگر خلل ورخنه ای در آن ببیند اصلاح کند نسخه ای که آقای جزایری داشته است و شش برگه از آن بیش نمانده و آخر کتاب است نسخ و نستعلیق با عنوان شنکرف و باحواشی با نشانه شرح ، عنوانها در آن قاعده است و نسخه « النوع الثانی البدل » را دارد و میرسد به « النوع الخامس العطف »

**جهانگشای جوینی :** نسخه عبدالحسین شیبانی و حید الملک مورخ ده شوال ۶۹۰ گویا بخطر رشید خوافی نویسنده نسخه. پاریس شماره S.P. 205 مورخ ۴ ذح ۶۸۹ در پایان آن آمده :

«وقد وقع الفراغ من تحريره يوم العاشر من شهر شوال سنة تسعين و ستمائة الهجرية رحم الله من نظرفيه و دعا لكاتبه بالرحمة والغفران » این نسخه اکنون نزد آقای فخرالدین نصیری امینی است .

(مقدمه قزوینی بر تاریخ جهانگشای ۱ : فز و ۳ : یز)

**حاشیه التهذیب :** مولی عبدالله یزدی (مجلس)

**حاشیه حل مشکلات الاشارات :** مولی میرزا جان حبیب الله شیرازی باغنوی (مجلس)

**الحدادی فی علم التداوی :** فقیه نجم الدین محمود بن صاین الدین الیاس شیرازی نسخ جوهر در ۱ شوال ۱۰۷۹ ، ملک محمد علی بن محمد هادی طبیب (مجلس)  
**الجل المتین :** شیخ بهائی، نسخ لطف الله در ۱۰۰۸ باحواشی (آقای کریم زاده)  
**حکمة العارفين :** محمد طاهر شیرازی قمی . نسخ سده ۱۲۹۱ ، ربعی . (مجلس)

**حمیات :** گویا از القانون ابن سینا، نسخ سده ۷۰۶ ، آغاز و انجام افتاده (مجلس)  
**خلاصة التواریخ :** میرمنشی قاضی احمد بن شرف الدین حسین حسینی ابراهیمی قمی مؤلف گلستان هنر و تذکره شعرای فارس متولد در قم در سحر روز پنجشنبه ۱۷ ع ۱۲۳۱  
(۱۹۲ پ) که در ۹۷۴ در بغداد بوده است (۱۳۵۴)  
«اتمام مجلد خامس دربارسئیل سال چهارم سلطنت ۹۹۹»  
(ملک ۴۰۶۷ - استوری ۱ : ۱۰۷۴ و ۱۲۷۹)

نوشته ابوعلی دامغانی در صفر ۱۰۵۰ (نسخه آقای دکتر بیانی)

**دره منوره :** داوری نصیرالدین محمد شریف بن محمد مقیم قمی که در روز شنبه میانه های دهه دوم ماه ۱۱ سال ۱۰۷۹ در قم برای میرزا محمدابراهیم بن میرزا محمد

- حسین شریف طبیب ساخته و ترجمه تراجم قرآن قدیمی است بفارسی هر سوره ای بترتیب تهجی .  
 نسخ و نستعلیق ۱۰۹۰ ر ۱۰۹۰ ع ۲۹ تسوید و مقابله خود مؤلف در شب ۹ ر ۱۰۹۰ (مجموعه ای بیاضی)
- دیوان :** میرزا محمد جیحون ، بادبیاچه منثور یا نمکدان از حسین بن عبدالحسین ماهانی (مجلس)
- دیوان :** حافظ ، خطوطال شیرازی با سرلوح و تذهیب و جلد روغنی ( مجلس ۴۵۳۲ قفسه )
- دیوان :** دشتی (مجلس)
- دیوان :** سلیمان بن علی تلمسانی و حاجری و ابن نباته (مجلس)
- دیوان :** ظهوری ، با تملک محمد اشرف بن حاجی محمد حسین در روز سه شنبه ۱۷ رمضان ۱۰۷۹ (مجلس)
- دیوان :** علائی همدانی (آقای کریم زاده)
- دیوان :** علی ع (مجلس)
- دیوان :** فراهانی (مجلس)
- دیوان :** کمال اسماعیل ، نسخ ۱۷ شعبان ۷۲۱ در ۲۸۷ گه جدول و عنوان شگرف (مجلس ۵۶۵۹)
- دیوان :** کمال خجندی ، از سده ۱۰ ، آغاز و انجام افتاده . (مجلس)
- دیوان :** محتشم ، نستعلیق سده ۱۲ ، ربعی کلفت .
- دیوان :** ناصر خسرو ، از سده ۱۳ و ۱۲ (مجلس)
- دیوان :** نظام العلماء نایینی ، بر ربی نوشته ۱۳۰۹ (مجلس)
- ذخیره خوارزمشاهی :** سید اسماعیل گرگانی ، نسخ عمر بن محمد بن محمد لالای مروزی توقاتی در ۳ محرم ۷۲۶ ، بخش نخستین کتاب سوم است و کتاب چهارم و پنجم (مجلس ۱۰۶۴۸ خوی)
- ذریعة النجاة :** سید محمد صالح خاتون آبادی
- الرسائل :** اخوان الصفا نسخ خلیل بن یوسف بن سلار بن علی در ۵ رمضان ۶۸۶ رحلی بزرگ (مجلس ۱۳۲۴ خوی)
- الرسائل :** اخوان الصفاء نسخ ۱۱ رجب ۶۰۴ ، ربعی . (مجلس)
- الرسالة الشرفیة فی النسبة الثالیفیه یا کتاب الموسیقی :** صفی الدین ابوالمفاخر عبدالمؤمن بن یوسف بن فاخر ارموی که بنام شرف الدین هارون فرزند صاحب دیوان ساخته است .
- بروکلن ذیل ۱: ۹۰۶ - پاریس ۲۴۷۹ مورخ ۸۹۷ - واتیکان 319 V - تیموریه - رامپور)
- در لائزه آنرا بفرا نسه ترجمه و در پاریس بسال ۱۹۳۷ در ج ۱ موسیقی اسلامی

بچاپ رسانده است ، چنین است فهرست آن .

المقالة الاولى في الكلام على الصوت ولواحقه وفي شكوك واردة على ما قيل فيه

(المقالة الثانية في حصر نسب الابعاد بعضها الى بعض

المقالة الثالثة في اضافات الابعاد)

المقالة الرابعة في ترتيب الاجناس في طبقات الابعاد العظمى وذكر نسبها واعدادها

المقالة الخامسة في الايقاع و نسب ادواريه والا رشاد الى كيفية استخراج الالحن

بالصناعة العملية .

آغاز : (احمدالله على آلائه واشكره على سوايغ ...)

الى كيفية استخراج الالحن بالصناعة العملية

انجام : وعلى هذا النمط يجب ان يثبت الالحن فةد اوما نالى ذلك ايماء اذهى غير

متناهية فليكن هذا القدر كافيانى علم التأليف

نسخ محمد بن مصطفى المرمى ؛ در اصفهان در ذح ۷۶۹ ، شكلها شنكرف ، ربعى

بزرگ ، آغاز افتاده

**الرسالة الفارقة والملحة الفائقة** : عبدالرحمن بن محمد بن ابراهيم العناتقى

شارح نهج البلاغه ، در فرق اسلامى ، درمجله معارف اسلامى نشر اداره اوقاف تهران (ش ۱)

بچاپ رسیده است (ذريعه ۱۱ : ۲۲۰)

نوشته برای شيخ ابا عبدالله زنجاني از روى نسخه اصل که در مجموعه اى بوده داراى

بقاء النفس طوسى مورخ ۸۷۸ ورسالة فى الدلالة للبندھى از خزانه غرويه نجف با تصحيح ومقابله

محمدعلى اردوبادى .

**رياض المتبحرين** : رضى الدين محمد بن محمد شفيح مستوفى خاصه ، در پنج

روضه با عنوانهاى نهر و شجره و قطعه و خيابان و گلبن و رشحه و شميمه با يك مقدمه بنام نسيم با

عنوانهاى رايحه و نفضه ، بفارسى (ذريعه ۱۱ : ۲۳۵)

آغاز : لوايح مواضع حمد و ثنائى كه در مصباح سويداى .

انجام : والعاقة للمتقين .

نسخ خود مؤلف در اصفهان در بامداد روزيكشنبه ۲۷ج ۲۷۹۲ ، عنوان و نشان

شنكرف ، جدول زروشنكرف ، باسارلوح ، ترجمه دعاها شنكرف ، وزيرى .

**روضة الانوار عباسى** : محقق سبزوارى ، نوشته شيخ ابوالحسن بن على بن شيخ

حسن قاضى در ۱۲۴۶ (مجلس)

**روضة الصفاء** : ميرخواند (مجلس)

**روضة المنجمين** : شهردان رازى (الهيأت ص ۶۹ - فهرست فيلها ص ۱۱۲)

نسخه كهن سده ۶۰۵ از آغاز تا چهاربرگ مقاله ۱۵ افتاده (مجلس)